

Obowiązuje tylko
w dz. po-austriackiej.

3,58/1,1.

Przepisy o przyborach do legalizowania odważników w dzielnicy po-austriackiej.

Do legalizowania odważników urzędy miar dzielnicy po-austriackiej powinny być zaopatrzone w myśl przepisów dotychczas obowiązujących, a zastąpionych ze zmianą przez nin. zarządzenie, w przybory poniżej wymienione.

Spis przyborów.

A. Wzorce normalne bezpośrednie.

1. *Komplet odważników norm. bezpośrednich zwyczajnych od 50 kg do 1 g.* Uchybienia tych odważników względem wzorców norm. kontrolnych nie mogą przekraczać granic, wymienionych w POM poz. 3,58/1,2 pod 1A.

2. *Komplet odważników norm. bezpośrednich (dokładniejszych) od 20 kg do 1 mg,* których uchybienia względem odnośnych wzorców normalnych kontrolnych nie mogą przewyższać granic, wymienionych poniżej:

Wielkość odważnika	Gr. uchyb. mg	Wielkość odważnika	Gr. uchyb. mg
20 kg	600	50 g	8
10 "	360	20 "	4
5 "	180	10 "	3,2
2 "	90	5 "	2,0
1 "	60	2 "	1,2
500 g	36	1 "	0,8
200 "	16	500 mg	0,4
100 "	10	200 "	0,4
		100 "	0,4

Przepisy obowiązujące w miernictwie.

Czasopismo wydawane przez Główny Urząd Miar.

Warszawa, dnia 6 czerwca 1928 r.

Układać w porządku wielkości liczb tytułowych.

Cena 45 groszy.

№ 358.

Dla każdych 4-ch sztuk razem wziętych odważników $50 \div 1 \text{ mg}$, które razem stanowią jednostkę metryczną wyższego rzędu, granica uchybienia nie może przekraczać następujących miar:

Odważniki	Gr. uchyb.
$50 \text{ mg} + 20 \text{ mg} + 20 \text{ mg} + 10 \text{ mg}$	0,4 mg
$5 \text{ mg} + 2 \text{ mg} + 2 \text{ mg} + 1 \text{ mg}$	0,04 mg.

Dla urzędów miar, które nie są przysposobione do legalizowania wszelkich odważników precyzyjnych, lecz ograniczają się do cechowania odważników aptekarskich, wystarczają odważniki od 200 gramów włącznie w dół.

Odważniki normalne bezpośrednie zarówno zwyczajne, jak i dokładniejsze, są sporządzane od 20 kg do 1 kg z żeliwa, zaś od 500 g do 1 g z mosiądzu. Wzorce normalne bezpośrednie zwyczajne mają kształt cylindra, zaopatrzonego w główkę. Wysokość cylindra dla odważników 20, 10 i 5 kg wynosi $11/10$ średnicy; dla odważników 2 kg i poniżej do 1 g włącznie wysokość cylindra równa się średnicy; wzorce odważników dokładniejszych otrzymują kształt zlekka stożkowy. U wszystkich tych odważników aż do 5 g włącznie główka jest odkręcalna i zamyka sobą jamę wzorcowniczą z trzonkiem nagwintowanym, który wkręca się w otwór od jamy wzorcowniczej, znajdujący się pośrodku górnej płaszczyzny tułowia odważnika.

B. Wzorce normalne kontrolne.

Komplet wzorców szklanych, składający się z odważników następujących:

1 odważnik	1 g	1 odważnik	100 g
1 "	2 "	1 "	200 "
1 "	5 "	1 "	500 "
1 "	10 "	1 "	1000 "
1 "	20 "	1 "	2000 "
1 "	50 "	4 odważniki	5000 "

Wzorce od 1 do 10 g są ze szkła masywnego, wzorce od 20 g do 5000 g składają się z powłoki szklanej, wypełnionej śrutem, unieruchomionym przez zalanie masą łatwotopliwą, i zalutowanej.

Wyżej wymienione wzorce normalne kontrolne wywzorcowane są przez b. c. k. Komisję Normującą Legalizację conajmniej do $1/10$ granicy dopuszczalnego uchybienia dla odważników użytkowych dokładniejszych (§ 23 austr. EO) t. zn., że granice uchybień tych wzorców wynoszą:

Wielkość odważnika w g	Granica uchybienia w mg	Wielkość odważnika w g	Granica uchybienia w mg
5000	45	50	2
2000	22,5	20	1
1000	15	10	0,8
500	9	5	0,5
200	4	2	0,3
100	2,5	1	0,2

Wzorce szklane służą do sprawdzania odnośnych wzorców normalnych bezpośrednich odważników zwyczajnych, jak i wzorców norm. bezpośrednich odważników dokładniejszych.

Uwaga. Przed wprowadzeniem tych odważników normalnych urzędy dz. po-austriackiej zaopatrzone były we wzorce normalne kontrolne od 10 kg do 1 mg lub od 10 kg do 1 g, w których odważniki, składające komplet: 10, 10, 5, 2 i 1 kg kształtu cylindrycznego z główką, były odlane z żeliwa (VBE str. 282) i obtoczone tak, iż w dnie znajdowało się wgłębienie w kształcie płaskiego cylindra. Uście jamy wzorcowniczej znajdowało się pośrodku tego wgłębienia i było zamknięte mosiężnym korkiem.

Odważniki te były wzorcowane z tą samą dokładnością jak wyżej, t. j. uchybienia ich nie mogły przekraczać $\frac{1}{4}$ granic uchybień dla wzorców norm. bezpośrednich dla odważników użytkowych dokładniejszych (VBE str. 282).

Wszystkie te wzorce zostały usunięte z urzędów po wprowadzeniu odważników szklanych (VBE str. 440 i 441). Jednocześnie usunięte zostały z inspektoratów odważniki norm. główne, wagi wyższej dokładności ($\frac{1}{6}$ dokładności wag C3). Ustal też w stosunku do inspektorów obowiązek sprawdzania wzorców kontrolnych z głównymi. Wzorce norm. bezpośrednie urzędów (A2) 500 mg ÷ 1 mg podlegały odąd sprawdzaniu przez N. E. K. (VBE str. 282).

C. Przybory pomocnicze.

1. Komplet odważników uchybieniowych do sprawdzania odważników zwyczajnych. Wykonanie i granice uchybień ustala się jak w 1. C. 1. POM 2,58/1,2.

2. Komplet odważników uchybieniowych dla odważników dokładniejszych w pudełku; każdy odważnik uchybieniowy, o ile jego rozmiary na to pozwalają, nosi oznaczenie odważnika, którego granicę uchybienia wyraża, uchybienia zaś jego nie mogą przekraczać granic uchybień, podanych w POM 2,58/1,2 pod 2 C 1. Odważniki uchybieniowe odważników dokładniejszych są oznaczone gwiazdą sześcioramienną.

3. Wagi równoramienne, a mianowicie do sprawdzania odważników dokładniejszych pięć wag №№ 1 ÷ 5:

dla odważników w granicach następujących	przy obciążeniu	muszą wykazywać wyraźne odchylenie dla nadwyżki
№ 0 dla 50 kg	50 kg	1 g
№ 1 od 20 kg do powyżej 2 kg	20 kg	600 mg
	5 kg	180 mg
№ 2 „ 2 kg „ „ 200 g	2 kg	90 mg
	500 g	36 mg
№ 3 „ 200 g „ „ 20 g	200 g	16 mg
	50 g	8 mg
№ 4 „ 20 g „ „ 2 g	20 g	4 mg
	5 g	2 mg
№ 5 „ 5 g i mniej	5 g	2 mg
	1 g	0,8 mg

Do sprawdzania odważników zwyczajnych wystarczają wagi № 0 ÷ 4, przyczem używa się wagi № 4 również dla odważników 2 g i 1 g; do sprawdzania odważników aptekarskich wystarczają wagi № 3 ÷ 5.

4. Odważniki do tarowania.

5. Pincety i widełki do chwytania wzorców normalnych kontrolnych.

Obchodzenie się z wzorcami normalnymi.

Dla utrzymywania w należytej czystości wzorców normalnych bezpośrednich odważników należy je wycierać starannie zupełnie suchym czystym sukniem lub szmatą lnianą. Należy żądać zamiany wzorców silnie rdzewiejących. Wnioski w tym ostatnim względzie stawiają jednakże z reguły tylko

naczelnicy okręgów na zasadzie spostrzeżeń osobistych przy inspekcji. Drobne rdzewienie odważników żelaznych i lekkie plamy, pochodzące z utlenienia, lub powierzchnie nabiegłe u wzorców mosiężnych nie powinny wpływać na ich brakowanie.

Odważniki normalne kontrolne szklane $5\text{ kg} \div 20\text{ g}$ mogą ulec bardzo znacznej zmianie masy, o ile powłoka szklana odważników, czy to na skutek wpływów zewnętrznych, czy samorzutnie, wykazuje pęknięcia (rysy), przez które powietrze otaczające może się stale dostawać do metalu, wypełniając go powłoką szklaną odważników. Urzędy miar powinny wobec tego przed każdorazowym użyciem tych odważników dokładnie je zbadać i na wypadek stwierdzenia pęknięcia należy odesłać odważnik, zapakowany starannie w watę, w mocnej skrzynce, do Głównego Urzędu Miar.

Jednocześnie należy zażądać przez urząd okręgowy zastąpienia odważnika normalnego.

Ustawianie wag do sprawdzania odważników (syst. Rueprechta).

U w a g i o g ó l n e.

Wagi należy tak ustawić, aby nie znajdowały się one bezpośrednio w przeciągu, ani w silnym blasku słonecznym, ani przy rozgrzanym mocno piecu.

Stoły do ustawienia wag, wykonane z suchego twardego drzewa, powinny być przymocowane w położeniu poziomym do ścian, dostatecznie mocnych, w wysokości $85 \div 90\text{ cm}$ dla wag № 2, 3, 4 i 5. Dla wagi № 1 należy wykonać stół wysokości około 60 cm z drzewa o grubości co najmniej 6 cm , o 4 mocnych nogach, i przymocować do podłogi z pomocą blach kątowych, tak ażeby płyta stołowa znajdowała się w położeniu poziomym.

U s t a w i e n i e w a g i № 1.

Należy z początku oczyścić wagę z kurzu, pochodzącego z opakowania, poczem przymocowuje się z pomocą 4 dodanych śrub słup do stołu w dokładnie pionowym położeniu. Położenie pionowe osiąga się wtedy, gdy górna powierzchnia cokołu słupa będzie pozioma, co się sprawdza przez ustawienie wyregulowanej poziomnicy w dwóch względem siebie prostopadłych położeniach.

Ażeby nasadzić belkę na słup, należy z początku podnieść łożysko osi środkowej z pomocą dźwaka do najwyższego położenia, następnie wprowadzić ostrożnie belkę tak, ażeby nie uszkodzić ostrza środkowego noża przez zetknięcie z krawędzią łożyska, i opuścić ją na łożysko przez ruch wsteczny dźwaka.

Przed przywieszeniem szalek należy przyśrubować do płyty stołowej ich pierścienie wspornikowe (dodane pierścienie żelazne z trzema wystającymi nadlewami) tak, ażeby punkty środkowe pierścieni leżały pionowo pod punktami zawieszenia (środek ostrza końcowego) szalek.

Jeżeli płyta stołowa jest jak należy równa i pozioma, to po unieruchomieniu wagi (t. zn. gdy dźwazek znajduje się w położeniu lewym) obydwie szalki będą spoczywały na punktach podparcia (pierścieni wspornikowych), dotykając ich tylko, i będą się z nich jednocześnie podnosiły, gdy tylko uniesiemy łożysko z pomocą dźwaka. Tak będzie i wówczas, gdy szalki zostaną wzajemnie wymienione, gdyż ustrój jest taki, iż obydwie szalki wraz z wieszakami są tej samej długości i mają tę samą wagę.

Jeżeli przez nieprawidłowe ustawienie wagi, albo przez silne późniejsze spaczenie się stołu, przy podnoszeniu wagi szalki oderwą się niejednocześnie od punktów podparcia, to długość ich powinna być przez wśrubowywanie lub wyśrubowywanie uszka w wieszaku tak uregulowana, żeby, gdy waga znajdzie się w stanie spoczynku, szalki dotykały punktów podparcia. W tym wypadku szalki nie są już jednakowej długości i nie można ich wzajemnie wymieniać.

Ustawienie wagi № 2.

Ściera się kurz z wnętrza skrzyni oszklonej, następnie przy całkowicie otwartych drzwiach szafki (gablotki) szklanej wstawia się belkę w jej punkty oparcia bez uprzedniego podniesienia łożyska. Następnie należy szalki tak zawiesić na nożach bocznych, ażeby ich pałaki ustawiły się w płaszczyźnie belki.

Ustawienie poziome wagi osiąga się przez śruby nastawne, znajdujące się w dolnej części szafki, i wtedy ma miejsce, gdy sznur pionu, zawieszzonego z tyłu słupa, porusza się swobodnie w środku pierścienia.

Ustawienie wag №№ 3, 4 i 5.

Przy ustawianiu tych wag należy się stosować do wskazówek, podanych dla wagi № 2, przyczem przy wstawianiu belki w jej łożyska należy ściśle przestrzegać, aby nie uszkodzić ostrza osi środkowej przez zetknięcie z krawędziami łożyska; stronę belki, oznaczoną gwiazdką (*), należy ustawić do przodu. Szalki winny być zawieszane ostrożnie i jednocześnie z zewnątrz do wewnątrz w uszach belki, a ich pałaki, zwłaszcza przy wyjmowaniu z futerału, winny być ochraniające przed wygięciem.

U wszystkich wag nakładanie odważników winno odbywać się możliwie pośrodku szalek, zaś zdejmowanie i nakładanie odważników — wyłącznie wtedy, gdy waga jest wstrzymana, to znaczy gdy szalki są podparte.

Przepisy końcowe.

Uchyła się: §§ 59, 68, 69 i 70 austriackich przepisów o warunkach legalizowania, wydanych przez b.c.k. Komisję Normującą Legalizację a ogłoszonych rozporządzeniem Ministra Handlu z dnia 19. XII. 1872 (R. G. Bl. № 171); z 6-go uzupełnienia do tychże przepisów—uzupełnienie do § 69 (R.G.Bl.1879 r. № 106 VBE str. 139); z 14-go uzupełnienia do tychże przepisów—uzupełnienia do §§-ów 59 i 64 (R. G. Bl. r. 1889 № 114, VBE str. 282); z 18-go uzupełnienia—uzupełnienie do §-u 55-go (R.G Bl. r. 1891 VBE str. 337); uzupełnienie do Instrukcji z dnia 19. XII. 1872 (VBE str. 338); zarządzenia b.c.k. Komisji Normującej Legalizację z dnia 7. VII. 1874 № 312 o ustawianiu wag (VBE str. 10); z dnia 3. VII. 1893 o wprowadzeniu odważników normalnych kontrolnych szklanych (VBE str. 440); № 7469 ex 1904 o przechowywaniu odważników norm. bezpośrednich (VBE str. 1211) i z dnia 3. III. 1905 № 263 o badaniu odważników kontrolnych szklanych (VBE str. 1215).

Warszawa, dnia 15 maja 1928 r.

DYREKTOR GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR:

L. S.

(—) inż. Z. Rauszer

